

42580
52-23 19
Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino
vred in v Mariboru z
pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „2.—
za četrt leta „1.—

Naročnina se pošilja
upravnistvu v tiskarni
sv. Cirila v Mariboru
ulice hštv. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Deležniki katol. tis-
kovnega društva do-
bivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobé
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Štev. 1.

V Mariboru, dne 4. januarja 1900.

Tečaj XXXIV.

Vabito na naročevanje.

Ob novem letu vabimo uljudno vse dose-
danje naročnike „Slov. Gospodarja“, naj se
naročijo še nadalje za leto 1900 na list, ki
je in še tudi naprej zagovarja resno in vestno
koristi sv. cerkve in slov. ljudstva pa ne išče
v tem, kakor kaže že njegova cena, nikjer svoje
koristi.

Z novim letom izhaja naš list v isti obliki,
kakor dozdaj, a ceno mu znižamo.

Kdor more, naj pristopi med deležnike
„katol. tisk. društva“, da se „Slov. Gospodar“
vzdrži tudi nadalje pri tej nizki ceni.

Deležnina „katol. tisk. društva“ znaša
za celo leto 10 K, in je v tem že tudi naročnina
za „Slov. Gospodarja“. — Naročnina pa
znaša za celo leto 4 krone, in za polovico
leta 2 kroni, ter za četrt leta 1 krono.

Naročnina se pošlje najlaglje po poštinih
nakaznicah upravnistvu „Slov. Gospodarja“ v
tiskarni sv. Cirila v Mariboru.

Odbor kat. tisk. društva.

Novo leto.

Žalostno zremo slovenski Štajerci v novo
leto. Naša usoda ni v naših rokah, ampak v
rokah nemške večine naše dežele. Politično
upravo vodijo tuji uradniki v Gradcu, sod-
nijske osebe nam pošilja graško nadsodišče,
naš gospodarski razvoj je v rokah deželnega
odбора in naše šole so pod poveljstvom dež.
šolskega sveta. Pri nobenem izmed teh
uradov se ne ozirajo na naše potrebe in na
naše želje, ampak gospoda v Gradcu ravna

po lastni volji. Mi nimamo v Gradcu nobe-
nega upliva, mi smo na milost in nemilost
izročeni nemškemu Gradcu.

Dandanes hrepeni vse po svobodi, pro-
stosti. Tudi mi Slovenci nosimo v srcu to
hrepenenje. Naše srce hrepeni, da se osvo-
bodimo nemške nadvlade v Gradcu. Zato je
prva in najvišja naša politična zahteva, da
se ločimo od Gradca ter se postavimo na
lastne noge. Mi zahtevamo deželnovladni
oddelek za Spodnji Štajer, zahtevamo sloven-
sko nadsodišče v Ljubljani, zahtevamo pose-
bni gospodarski in šolski svet za južni del
štajerske dežele. To zahtevo smo že lani
oznanjevali, v novem letu bo postala še glas-
nejša, ker imamo vedno večjo nevoljo in
vedno večje nezaupanje proti Gradcu.

Toda dokler se nam ta želja ne izpolni,
nočemo držati doma križem svojih rok. V
duševnem oziru bomo delali na to, da ostane
naše ljudstvo verno in pravno, kajti le s
temi lastnostmi bo ostalo ljudstvo tudi do-
vzetno za višje vzore in za vse boje. V gospodar-
skem oziru pa bomo skrbeli, da se blago-
stanje našega ljudstva zopet povzdigne in
utrdi.

Naše razumništvo je poklicano, da iz-
vaja ta program spodnještajerskih Slovencev.
Sredstva naj bodo pisana in govornjena beseda,
torej časniki, knjige in shodi. Vse bolj kakor
doslej bo moralo začeti naše razumništvo
delati med ljudstvom. Mlačnost starega leta
sé v novem letu ne sme več pokazati. Zato
pa je naš klic: Širite med ljudstvom v na-
šem smislu pisane časnike in knjige ter ga
neumorno poučujte po različnih shodih!

Razumništvo bo potem imelo v par
letih visoko izobražen, svojih potrebnih pra-
vic se zavedajoč narod za seboj, in tak narod
nam morejo naši protivniki ugonobiti le s
silo, nikakor pa ne izneveriti s sladkimi be-
sedami in z zvijačo.

Žalostni gremo slovenski Štajerci v novo
leto. Ne vemo, ali gremo zmagi ali poginu
nasproti. Upajmo, da se bližamo zmagi. Toda
četudi bi morali poginiti, ako bomo delali na
ravnokar označeni način, imeli bomo vsaj
to prijetno zavest, da smo storili svojo dolž-
nost ter umrli na bojišču kot hrabri junaki.
Zberimo se torej tesno v bojne vrste ter
se bojujmo za pravice našega naroda, bodisi
v bodočnosti zmaga bodisi pogin!

Državnim poslancem zastran šolskih nadzornikov.

V zadnji številki smo objavili nove okrajne
šolske nadzornike za naš Slov. Štajar. Kaj
ugodnega nismo pričakovali, ker poznamo
Linharta, ki mu je več za nemško politiko,
nego za šole blaginjo; z edinim profesorjem
gosp. dr. Bezjakom so naši le prodrli vkljub
najhujemu pritisku nasprotnikov. Dasi nam
bode drugih mržnja do slovenske stvari zelo
v kvar, pustimo je; vajeni smo že, v šolstvu
od vlade dobivati take ljudi od ministra gori
dol do krajnega šolskega ogleda.

Ali o imenovanju judenburskega nad-
učitelja g. Alojzija de la Motte nadzornikom
za vildonski, lipniški, arveški, emureški in

Listek.

Bistra glava vse izume.

Česki spisal dr. J. Štolba.

(Konec.)

In proč je bilo s prigovarjanjem. Mati se
je spomnila svojih mladih let, oči so se jej
tudi zalile — obrnila se je v kraj, da bi jo
hčer ne videla, ali ta jo je zgrabila naglo
okolu vratu in dejala: »O, vidite, mamica,
da se ne čudite, da ga imam rada?« —
Mati je poljubila Miliko vroče, ni rekla nič,
odšla je iz sobe; ali Milika je vedela, da jej
daje v duhu prav.

In Franek? — Nad vse je ljubil svojo
mater! Kedar je pa sedel zamišljen, ne vedoč,
kakó bi obe rodovini in vso vas zopet pomi-
ril, sedla je mati k njemu in ga tolažila
mehko: »Ne muči se fant«, pravila je, »saj
to Bog vse premeni. Milika ne privoli, in če
ona stanovitna ostane, bode; če pa ne vztraja,
nimaš nobene zgube obžalovati.«

In Franek je povzdignil oči, pogledal v
odkritosrčni obraz materin. V prsih je čutil
hkrati tako zaupanje v samega sebe in v
bodočnost, v glavi pa, kakor bi se bilo naglo
zdanilo — skočil je po konci, popadel mater
okolu vratu in zaklical: »Mamica — že imam!«

Odšel je hitro v svojo sobico in se lotil go-
reče nekega dela.

Rehak je imel doma zdaj žalostno živ-
ljenje. Milika ves dan ni govorila. Rehakovej
tudi za smeh ni bilo, in v celej hiši je bilo
tako pusto in neprijetno, da ni mogel zdržati
doma. Mudil se je sedaj mnogo v »gornje-
krēmi, kjer so se sosedje posvetovali, kako
bi dosegli to, da bi sv. Florijan gledal k njim.
Zaman. Po noči ga obrniti, bi bilo zelo težko;
brez odra to ne gre, in potem niso imeli —
Franeka. In ko bi jim nehoté prišel na mi-
sel Franek, pričeli so ga takoj psovati in ob-
rekovati. Vsak je vedel hkrati kaj slabega
o ubogem fantu, vsak je videl na njem tisoč
grdih lastnosti, in ko ni zadostila sedajnost,
posegli so z gibčno roko v minolost, in Franek
je stal hkrati pred očmi Rehakovimi kakor
piškvah oreh v vsej malopridnosti. Ni se torej
čuditi, da je ta poln srditosti tekel domov
in še vse toplo Miliki donesel. Ali Milika je
poznala Franeka kaj dobro; rekla je očetu
v oči, da veruje Franeku, in ne tujim ljudem,
in da navzlic temu obrekovanju nobenega
drugega neče kakor njega.

In Rehak? Jezil se je sicer iznovič, a
tu mu v čast moram reči, da sam ni verjel
temu, kar je pravil. Saj je to govoril navlašč
prav črno, da bi nekako sam sebe upokojil;
toda globoko v srcu je odmevalo kakor oči-

tanje, da bi mogel zaradi take malosti uničiti
srečo svojemu otroku in mir svojega doma
in vse vasi.

Tega nihče ni vedel, da je Rehak gosto-
krat po noči, kadar ni mogel spati, težko
vzdihoval premišljujoč, kako bi se mogla ta
reč poravnati, ne da bi trpel njegov ponos.
Res, bil bi dal mnogo za to.

Prepir in svaja sta dosegla ravno naj-
višjo stopnjo, ko je Franek postavil neki dan
okolu stebra štiri sohe in zaprl ga od vseh
strani s starim platnom. Od vseh strani so
kukale zvedave glave, in le vaška mladež v
svoji radovednosti imela je pravico približati
se odru. Ali ondi je stal Nanek, pastir Franekov,
s svežo šibo, in ker so kmetski dečki vedeli,
da se ni šaliti z Nanekom in šibo, ostali so
rajsi v dostojni daljavi.

Franek je med tem zlezal noter, ko je
bil potegnil lestvo za seboj, in je delal ne-
koliko ur.

»Aha, predelava glavo«, odzivalo se je
po vasi, in s temi besedami je rastla jeza
Rehaku in radost staremu Sekaču.

Končno bil je gotov; ko je izlezal in
lestvo ven dal, naročil je Naneku ostro, da
naj nikogar h kipu ne pusti; potem je odšel
domov, se oblekel praznično in hodil po hišah
in kočah, da bi se vsi sosedje po obedu sešli
na vaškem trgu, ker je pripel že sv. Florijanu

radgonski okraj ne moremo in ne smemo molčati, kajti v teh okrajih imamo šole s popolnoma slovensko deco in s slovenskim učnim jezikom, imenovani nadzornik pa ne razume niti besedice slovenski. Rojen je v Niklasdorfu blizu Ljubnega na Zgornjem Štajarju od nemških starišev, nikdar ni znal niti besedice slovenski in je tudi zdaj ne zna; osebno ga poznamo, zato smemo to čisto zanesljivo trditi. V njegovih okrajih pa se nahajajo s slovenskim učnim jezikom te le šole: v arveškem Sv. Duh in Kapla (v tej je učni jezik slovensko-nemški), in v emureškem Sv. Ana na Krembergu in Marija Snežna na Velki. Štiri šole so torej slovenske, ki bi naj spadale v področje nadzornika, ki učnega jezika ne ume niti trohice. Kako bo te šole nadzoroval? Popolnoma nemogoče je.

Ali vkljub temu bi bilo krivo misliti, da je dež. nadzornik Linhart v Gradcu to prezrl; ne, prepričani smo, da je to storil vedoma, namenoma; prepričani smo, ker ga dobro poznamo kot odločnega nasprotnika slovenskih zahtev in kot človeka, ki so mu dejanske razmere in potrebe deveta briga, kedar se gre za slovensko stvar. Kako dolgo še hočemo Slovenci gledati Slovence nasprotno ravnanje tega človeka? Na zatožno klop deželnega zbora z njim, gradiva je čez glavo; naj le gg. poslanci pri merodajnih možeh malo povprašajo.

Potem pa naj zahtevajo, da se imenovane šole izročijo nadzorniku, ki je učnega jezika vešč. Na Kranjskem je v ljubljanskem, kočevskem, novomeškem in radovljanskem okraju izločena vsaka šola, ki ima učni jezik nemški ter izročena posebnim nemškim okrajnim šolskim nadzornikom, dasi so nadzorniki za slovenske šole vsi nemškega jezika vešč in imajo spričevalo učiteljske usposobljenosti tudi za nemške šole. Če je vlada lahko tako skrbna za umetno nemške šole, ki so se le zasejale zaradi germanizacije, naj tudi skrbi za slovenske šole slovenskega ljudstva, kojega davčni goldinar ravno toliko velja, kakor nemški. Slovenci drugega ne zahtevamo, kakor pravico, a ta nam mora biti.

Politični ogled.

Cesar je potrdil zakon o odpravi časnikega in koledarskega koleka in začasni štirimesečni proračun za skupne državne potrebe. Nadalje stopi z novim letom v veljavo olajševalni zakon za arondiranje posestev, šestmesečni začasni proračun za av-

strijske dežele, zakon o razdelitvi užitnin ter kvotni zakon med Avstrijo in Ogrsko. Kvoto je cesar nastavil s 33³/₄ odstotka za Ogrsko in s 66⁴/₉ za Avstrijo.

V delegacijah se je hudo prijemala naša skupna vlada zaradi svoje Nemčiji prijazne zunanje politike. Veliko pozornost sta zbudila posebno govora Čeha dr. Gregra in Ogra Ugrona. Dr. Gregar je trdil, da so se jezikovne naredbe odpravile vsled upliva Nemčije. Nemški cesar je neki izrazil nevoljo, da se napete zahteve čeških Nemcev ne upoštevajo, in Avstrija se je podvizala, da prežene nevoljo nemškega cesarja, ter je hitro odzvela Čehom zopet iste pravice, katere jim je z jezikovnimi naredbami dovolila. To je jasen dokaz, kako žalostno ulogo igra Avstrija v trozvezi in kako slabo stoji njena svoboda in samostojnost. Še bolj je osvetlil zunanjo avstrijsko politiko ogrski delegat Ugron. Vsa naša zunanja politika se suče okoli trozveze Avstrije, Nemčije in Italije. Največ koristi srka iz trozveze Nemčija, a najmanj Avstrija. Nemški trgovini in obrti so naše meje vedno odprte, nam pa se ne dovoli v Nemčiji nobena gospodarska korist. Celo ruski pridelki uživajo na Nemškem več ugodnosti nego naši. Nemčija dela tudi na notranji propad Avstrije. Pevanje »Wacht am Rhein« nastopanje z Bismarkovimi plavicami, rovanje proti katoliški cerkvi in za protestantsko cerkev se ne bi moglo vršiti, če bi Nemčija ne podpirala avstrijskih Nemcev. A avstrijske vlade so tako kratkovidne, da vsega tega ne vidijo. To so hude, a resnične besede. Žal, da je malo upanja, da bi se naša zunanja politika Avstriji na korist spremenila.

Deželni zbori so imeli še 29. in 30. decembra kratka zasedanja, da so poslanci lahko dovolili začasni proračun. Naši štajarski slovenski poslanci so se udeležili zasedanja deželnega zbora v Gradcu, čeprav se je prej slišalo, da ne mislijo več v Gradec, ker se tamkaj njihove besede in zahteve ne upoštevajo dovolj. To je sicer popolnoma res, a mi mislimo, da je vendar dobro, ako ostanejo v Gradcu, dokler je le količikaj mogoče in združljivo z narodno častjo. Njihova beseda se v deželnem zboru sliši tudi na zgoraj čez glave nemških deželnih poslancev. In slovenski poslanci še marsičesa v deželnem zboru niso povedali, o čemur bi bilo dobro da se sliši tudi na zgoraj. Sploh se nam zdi, da so naši poslanci premalokrat v Gradcu, a kedar so v Gradcu, premalokrat govorijo. Koliko krivic se nam zgodi in vendar jih nihče ne omeni v deželnem zboru. Koliko zahtev imamo, a vendar jih nihče ne pove

v deželnem zboru. In recimo, da res tudi vse govorjenje niti v Gradcu niti na zgoraj nič ne pomaga, a to je gotovo, da pomaga med ljudstvom. Naše ljudstvo bi se veselilo, ako bi videlo, kako neumorno branijo deželni poslanci stališče svojih volilcev, in naše ljudstvo bi se še bolj upiralo zvezi z Gradcem, ko bi videlo, da tudi besede naših najboljših mož v Gradcu nič več ne izdajo.

Jugoslovanska misel. Kranjski krščanski socialci ne prezrejo nobene prilike, da govorijo za razširjenje jugoslovanske misli. Dne 27. decem. je govoril v Ljubljani pred mnogoštevilnim občinstvom kurat g. Koblar o zgodovini Hrvatov s posebnim ozirom na bližajočo se tisočletnico hrvatskega kraljestva. Poslanec dr. Krek je potem kazal, kakega političnega in gospodarskega pomena bi bila zveza s Hrvati ter pozival, naj širimo to misel, zveze Slovencev s Hrvati, neumorno med našim ljudstvom. Jugoslovanska misel uresničena je rešitev Avstrije, pred vsem pa še rešitev nas maloštevilnih Slovencev.

Na Češkem imajo nemški liberalci slabe čase. Umrli jim je njih vodja dr. Ludovik Šlesinger, ki je užival tudi med nasprotniki mnogo ugleda. Pri dopolnilnih volitvah v deželni zbor pa so liberalci izgubili več mandatov, koje so dobili Wolfianci. Tudi Wolf-ovemu pristašu Irotu je šlo slabo pri volitvah za okraj Heb. Iro je sicer izvoljen s 598 glasovi, a njegov protikandidat je dobil 461 glasov. Po volitvi so se godili v Hebu izgredi, ki so bili namenjeni Irotu. Vse na svetu je minljivo, moral bo kmalu priznati tudi Iro.

Srbski kralj Aleksander je pred novim letom obiskal našega cesarja na Dunaju. Vse je pričakovalo, da bo prej pomislil vse one nedolžne jetnike, ki jih je dal njegov oče Milan povodom Knezevičevega napada vreči v ječe, ker so bili Milanovi politični nasprotniki. A to se ni zgodilo. Rusija je vsled tega jako nevoljna in brzkone bode se ji kmalu pridružila tudi Avstrija ter zahtevala, da se nedolžni jetniki spustijo.

Vojska v Južni Afriki. Z bojišča ni nobenih posebnih novic. Angleške čete čakajo, da pride novi vrhovni poveljnik Roberts. Buri so dobili veliko pomoč v južnoafriških Holandcih, ki so odločno stopili na stran Burov. Poleg te vesti prišla je v svet za Angleže zelo sramotljiva vest, da je Angleška prosila sultana, da sme poslati egiptске čete v Južno Afriko. Sila je za Angleško torej že zelo velika, da si hoče pomagati z vojaki z Egipta, kjer tudi že vre.

glavo. Sekači so ga pozdravljali povsod z radostjo in obljubili, da pridejo; ko je pa prišel k prvemu Rehakovcu, zapazil je same mračne obraze. To ga pa ni ustrašilo. Ko je skrivnostno razložil, da upa, da se Rehak in vsa njegova stranka zopet pomiri, — sosede je to bolelo, — je takoj obljubil, da pride. Tako se mu je godilo pri vseh. Konečno se je blizal Rehakovim.

Stari Rehak si je basal ravno pri oknu pipo in je stal, kot bi strela poleg njega tresčila, ko je videl Franeka priti. »Aha«, je dejal sam pri sebi, »ko se je spametoval, pride prosit odpustčanja. Naposled vendar le čuti, kaj pomeni, Rehaka razžaliti.«

Miliko ni to nič manj bolelo. Blisk nadeje je prehitel njena prsa; ali to je hitro minolo, ko jo je oče odpravil z rezkim glasom v drugo sobo.

V tem je potrkal že Franek.

»Naprej!« zaklical je Rehak.

Franek je vstopil in pozdravil. Pogledal je okrog — Milike ni bilo. Upal je, da jo vsaj vidi.

»Kaj novega?« vprašal je Rehak hladno.

»Pripel sem sv. Florijanu glavo, oča, in pridem vas vabiti, da bi popoldne prišli k odkritju stebra.«

»Jaz?« zavpil je silno Rehak in hotel zakleti, ali Franek mu je segel mirno v be-

sedo: »očka ne kolnite, pridite le; mislim, da boste z menoj zadovoljni. Z Bogom!« In z naglim korakom je zapustil sobo.

Rehak je gledal za njim z odprtimi usti. Vsega na svetu bi se nadejal; tega pa ne. Kakor omamljen je gledal nekoliko časa na vrata, skozi katera je Franek bil izginil; potem pa je zgrabil kapico in šel naravnoč v »gornjo« krčmo.

Kakor bi se bili pogovorili, sedeli so ondi vsi Rehakovci. Franekovo povabilo jih je tako osupnilo, da je čutil vsak potrebo, da bi se o tem s sosedi razgovoril. Obdali so takoj Rehaka, eden je prekričal drugega s svojim mnenjem, in ni minolo četrte ure še, že se je vlegel vsem na usta sladek smeh: bili so prepričani, da je Franek obrnil steber, da bi pomiril starega Rehaka. Mnenje to se jim je zdelo naravno, in vse okolnosti so tudi na to kazale, da so bili o tem nenadoma čisto osvedočeni, in Franek je bil edina oseba v vsej vasi, katera si je mogla kaj takega dovoliti. Sekači so ga silno čislali, a Rehakovce si je takoj pridobil s takim činom. Niso mislili sosedje drugače, kot da je prijatelj svoje pregovoril iz strahu pred Rehakovo grožnjo zaradi Milike.

Sevé, da so sosedje, kakor je navada, zdaj mnogo govorili o Franeku; vsi so začeli hvaliti njegovo odločnost in izkušenost, in

vsak je videl na njem hkrati zopet nekatere dobre lastnosti, in predenj so se razšli, bil je Franek zopet »kruc« in »tič«.

Radovedno so pogledovali vsi k zagrnemu stebru, okolu katerega je hodil Nanek s šibo. Pri vseh hišah se je danes pričelo kaditi iz dimnika prej, kakor navadno; in komaj je odzvonil cerkovnik poludne, lahko je pazljiv opazovalec videl, da je v vsakej hiši pripravljena rodbina na odhod, in da vsak vedoželjno gleda, če je pri stebru že kak sosed, da ne bi bil prvi. Ko se pa nihče ni ganil in se je Franek oziral že nestrpljivo na vse strani, postavilo se jih je nekoliko pred hišo in pričeli so kakor na dano znamenje od vseh strani vkup teči.

Velika je bila gnječa okolu odra. Na enej strani je stal Rehak z rodbino in s svojimi privrženci, na drugej Sekač s svojimi. Sekači so se smejali, ker so bili prepričani, da bo njih zmaga kronana. Rehakovci so tudi upali, da jim pade v roke slavna zmaga.

Smejoč se je gledal Franek okrog, ozrl se pomenljivo na Miliko, ki mu je čitala v očeh, da si je svest svoje reči, — v tem je prijel za vrv, s katero je bilo platno pripeto, na enem konci, Nanek na drugem, platno je padlo — in steber se je prikazal napetim pogledom vseh navzočih. Občni oh! se je razlegal kakor na komando in takoj je postalo